

Gruppverksamhet med barn till missbrukare

Thomas Lindstein. **Vändpunkten. Att arbeta med barn till alkoholister.** 232 sidor. Stockholm: Förlagshuset Gothia, 1995. Pris ca 150 kr. ISBN 91-7205-023-3.

Recensent: socionom Margareta Axelsson-Östman, barnpsykiatriska kliniken, Universitetssjukhuset, Lund.

Såväl Socialstyrelsen som alkoholpolitiska kommissionen räknar med att 10–15 procent av alla barn i Sverige växer upp i en familj där en eller båda föräldrarna missbrukar alkohol.

Annorlunda angreppssätt

Mycket av den tidigare forskningen kring barn till missbrukare har haft sin utgångspunkt i den endimensionella förklaringsmodell som beskriver barnens situation och förutsägbarheten om deras förutsättningar i livet.

Forskaren Thomas Lindstein vid Socialhögskolan, Stockholms universitet, väljer ett annat angreppssätt när han ombeds utvärdera anhörigverksamheten för barn till alkoholmissbrukare. Ersta Vändpunkten, som drivs av Ersta Diakonisällskap.

Genom att förena utvecklingspsykologiskt och socialpedagogiskt synsätt vill han dels genom projektet åstadkomma kunskapsuppbyggnad när det gäller barns förståelse och bearbetning i olika åldrar av föräldrars alkoholmissbruk, dels beskriva, analysera och värdera den pedagogiskt orienterade barngruppsverksamheten. Detta skapar en möjlighet att utifrån utvecklingspsykologisk kunskap och utvärdering av en konkret verksamhet utveckla metodiken i barngruppsverksamheter av ovanstående slag.

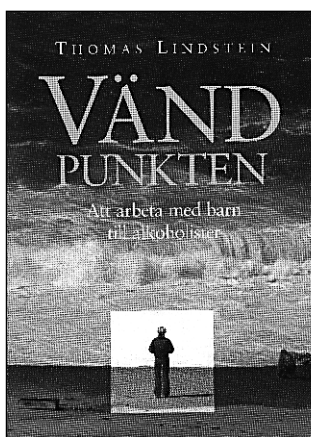
Optimistiskt tema

Redan som titeln »Vändpunkten» antyder blir temat för denna analys, till skillnad från tidigare forskningsinriktning, att barnet i sig besitter en förmåga att med stöd och fri vilja välja att inte fortsätta den utstakade vägen.

Lättläst kunskapsöversikt

En styrka i boken är att den på ett lättläst sätt ger en omfat-

NYA BÖCKER

tande, sammanfattande kunskapsöversikt av alkoholmissbruk utifrån barnens upplevelser. Familjemönster i alkoholistfamiljer, familjemönster och behandlingsresultat, barnens uppväxtvillkor, överlevnadsstrategier samt symtom redovisas. Dessutom presenteras känd forskning om barngruppsverksamhet för barn till missbrukare.

Läsaren ges också en fyllig inblick i den teoriram av de utvecklingspsykologiska och gruppanalytiska perspektiv som författaren och forskningsprojektet utgår ifrån.

Deltagande observation

Genom en generös, ibland kanske något för detaljerad, beskrivning av olika barns beteende i gruppen, till stor del baserad på författarens deltagande observationsstudier, ges läsaren en inblick i det enskilda barnets upplevelser av skam, ångest, rädsla och social splittning.

Men boken beskriver dessutom barnens olika vägar till utveckling för att nå till sina drömmar om lugn och stabilitet i livet med ett hopp och en tilltro om återförening med den missbrukande föräldern. Framför allt präglas hela beskrivningen av en stark sympati för Ersta Diakonisällskap och för de erfarna gruppledarnas inneboende kapacitet för sin uppgift, trots att positiva resultat för några av de enskilda barnen under projektets uppföljningstid inte visat sig.

Verktyg till vändpunkter

Efter genomläsning av Thomas Lindsteins »Vändpunkten» ges man som läsare tillgång till ytterligare verktyg, vilket gör andra vändpunkter

möjliga, vare sig man arbetar med människovård inom barn- eller vuxenpsykiatri, stöd till familjer från Socialtjänsten eller kanske endast vill ge sig själv möjlighet till ytterligare personlig tillväxt genom dessa reflektioner. •

Patientbok om smärta

Tomas Ekström. **Smärtans labyrint.** 144 sidor. Eget förlag. Pris ca 320 kr. ISBN 91-630-4240-1.

Recensent: överläkare Lars-Olof Nordfors, smärtsektionen, anestesi- och intensivvårdskliniken, Danderyds sjukhus, Stockholm.

Denna bok vänder sig i första hand till patienter med långvarig smärta. Uppropet känns angeläget och bra, då denna patientgrupp är mycket stor och komplexiteten i smärtproblemet är enorm. Målsättningen är att ge patienten fördjupad kunskap och eventuellt egen insikt i det subjektiva symtomet smärta.

Sakliga brister

Det ställer stora krav på saktighet för att Ariadnes tråd skall kunna leda läsaren ut ur labyrinten. Författaren inger ett hopp »att det alltid finns en väg ur labyrinten». Tyvärr trasslar innehållet in sig i en »algologisk» retorik som bygger på en egen syn och inställning till stora delar även om inspirationskällan är IASPs grundare (The International Association for the Study of Pain).

Icke adekvata definitioner av viktiga fundamentala begrepp inom den smärkliniska verksamheten finns. Exempel: Smärta är inte detsamma som elektriska signaler i våra nervbanor. Det är först när signalen når hjärnan och blir medveten som smärta erfars. Exempel: En cancerrelaterad nociceptiv smärta med duration mer än sex månader skall inte definieras som kronisk. Flera exempel finns.

Smärtframkallande organsdysfunktion eller patologi varvas med det egentliga begreppet kroniskt smärtsyndrom. Orsakssamband och förkla-

ringar till smärtkomplex koppelade till organpatologi har delvis tveksam vetenskaplig diskussionsgrund. För den icke initierade läsaren finns en fara i att, som sker, blanda generella giltigheter med oegentligheter. Direkt stötande är diskursen om cancersmärter. Förnumstiga pekfingrar svärtade med ältande truismen kan missuppfattas och missleda.

Hjälp till självhjälp

När författaren renodlar diskussionen mot »kroniska smärtsyndromets» orsaker och behandling lyfter boken och ger en bra översikt också över sekundär symtomflora. Den smärkliniska diagnostiken mot smärtekategoriseringen (en hörnsten i verksamheten) för riktade symtomatiska åtgärder är svår att utläsa. Behandlingskapitlet lämnar läsaren kvar i labyrinten. Rent negativa effekter av etablerade behandlingsprogram markeras dock på ett bra sätt liksom hjälp till självhjälp vid »det kroniska smärtsyndromet».

Konkurrerar med gratisfoldrar

Människor som lider av långvariga smärthandikapp behövs ökad självinsikt och kunskap. Sjukvården saknar här ännu resurser. 1996 är »Smärtans år» i Apoteksbolagets regi. Många specialistsakkunniga har bidragit med didaktiska texter i informationsblad och foldrar som finns gratis att hämta på enskilda apotek. Kära patient, läs dessa så leder Ariadnes tråd dig ut ur labyrinten. Dessutom slipper du kostnaden. Hon räddade Theseus med sin tråd. Han ratade henne dock sedan. Ariadne gifte sig med vinguden Dionysos till hennes stora lycka. Alkohol är inte bara ett gift – ett intryck som annars påtagligt markeras. •

Vägvisare för stressade kvinnor

Marianne Larmén. **Kvinnors vägar ut ur stressen.** 238 sidor. Stockholm: Rabén Prisma, 1996. Pris ca 240 kr. ISBN 91-518-2826-X.

Recensent: företagsläkare May Strandberg, Previa-Rikshälsan, Falun.

»Kvinnors vägar ut ur stressen» är en titel som täcker inne-

hållet. Det är inte en bruksanvisning: »så här ska du göra så du slipper stress», det har vi läst till leda. Det är en lyhörd och ömsint och ändå saklig berättelse om hur kvinnor har det, hur de tänker, hur de försöker hantera sina liv och hur de ibland lyckas och om olika kvinnors individuella metoder att finna vägar ut ur sin stress.

Intervjuer och fallbeskrivningar

Marianne Larmén skrev 1992 sin bok »Kvinnor och stress». Den ledde till uppdrag som föreläsare runt om i landet. Efter föreläsningarna delade hon ut enkäter till de kvinnor som deltog och samlade så in 550 svar, där kvinnor beskrev vad de upplevde som stress, hur ofta de hade egen tid för sig själva och också vad de själva ville förändra i sina liv och i samhället för att må bättre.

Utifrån det underlaget intervjuade hon några kvinnor, och boken innehåller flera sådana fallbeskrivningar. De representerar olika åldrar och yrken, även en kvinnlig läkare finns med. De blandas med intervjuer av »experter» t ex en inredningsarkitekt (varför inreds inte lägenheter efter nutidens livsstil med plats för t ex klädvård?), familjerådgivare, terapeuter och läkare som arbetar med smärtlindring och rehabilitering.

Fakta om villkor på arbetsmarknaden

Författaren citerar också fakta om arbetsmarknadens villkor för kvinnor och män och färskas SCB-rapporter om t ex skilsmässor och ohälsotal. Det är svårt för både kvinnor och män att förena yrkesliv med familjeliv – de flesta arbetsorganisationer är fortfarande gjorda för män med markservice, inte minst sjukvårdsorganisationen. Det gör att också män som vill ta större ansvar för familjearbetet har svårt att kunna genomföra det. De intervjuade kvinnorna beskriver hur de ändå har försökt att ställa upp med markservice förutom sitt ofta krävande yrkesarbete, hur de slutat lyssna till kroppens signaler om överbelastning för att de vill vara till lags. Sedan har de fått sin värk, sin trötthet, sin hjärtinfarkt.

Marianne Larmén tar också upp snarkproblemet ur en ny vinkling. Varför söker fler kvinnor än män för sömnsvårigheter? Är det någon doktor som frågar om patienternas män snarkar? Kanske skall

doktorn ordinera skilda sovrum i stället för sömnmedel. Hur ofta frågar vi egentligen som läkare hur patienten har det i sitt liv? Antagligen undviker vi det för att vi inte törs spräcka vårt hårt pressade tidschema – doktors stress.

Läsecirkelbok för kvinnliga läkare

Jag känner igen mina kvinnliga patienter i boken, jag känner igen mig själv och – inte minst – mina kvinnliga kolleger. Låt oss göra som en del av de kloka kvinnorna i boken: rensa bland våra måsten utan dåligt samvete! Det här är en bok som borde gå runt i de olika nätverken för kvinnliga läkare som finns i landet, läsas och diskuteras. Hur klarar du din stress? Hur gör jag? Författaren har ett levande språk och varvar dessutom texten med små välfunna citat, t ex Margareta Ekströms ord ur diktsamlingen »Skärmar»: »Det finns människor som i varje stadium av livet påstår att det är för sent att börja.»

Låt oss börja finna vår egen väg ut ur stressen. Marianne Larméns bok kan vara en vägvisare. •

Senaste nytt om läkemedelsinterferens

Nils Tryding, Christer Tufveson, Oswald Sonntag, Peter Persson, Inger Nilsson, Per Manell, Stefan Herdinius, Bo Östling. **Drug effects in clinical chemistry. Clinically important analytical interference of drugs on biochemical and hematological laboratory investigations.** 7 ed. 914 sidor. Stockholm: Apoteksbolaget AB, Pharmasoft AB och Svensk Förening för Klinisk kemi, 1996. Pris ca 450 kr. ISBN 91-85574-38-4.

Recensent: professor Magnus Hjelm, Prince of Wales Hospital Chinese University of Hong Kong, Shatin NT Hong Kong.

Överlevnadstiden för tryckt medicinsk information i böcker kan som regel karakteriseras med ett negativt värde, eftersom data antingen är föråldrade vid tryckningstillfället eller

nya data har blivit utelämnade under utarbetandet av manuskriptet. Botemedlet för sådana defekter heter »nya upplagor», en sinekur som många referensböcker inte överlever mer än några omgångar, förrän de ursprungligen så entusiastiska redaktörerna kastar in handduken i den krassa publicistiska ringen, utslagna på poäng av bristande tid och minskande upplagor.

Sjunde upplagan av databas

Tryding och hans medredaktörer har all anledning att känna sig mycket belåtna med utsläppet av den sjunde upplagan av sin databas om läkemedelseffekter i klinisk kemi. Detta speciellt som den nya upplagan officiellt når utanför kungarikets gränser och till Katalonien i Spanien, kanske ett memento till Miro's krume-lurer, som med ett vakande öga prytt omslaget på alla de tidigare upplagorna och också riktar sin blick mot användarna av den senaste upplagan.

Informationskälla nummer ett

Jag använde uttrycket »den lilla gröna om läkemedelsinterferens» vid granskningen av den tredje upplagan 1985. Nu, närmare det geografiska ursprunget för uttrycket, vill jag föreslå »Bok nr 1» för den nya utgåvan. För med sina väl beprövade och väsentligt utökade register för metodologiska och biologiska effekter av läkemedel och många nya litteraturreferenser kommer den sjunde upplagan säkerligen att bli den första källan till information om läkemedelsinterferens för allt flera arbetare inom sjukvården.

Endast svenska läkemedel

Databasen har fått en egen hemsida <http://www.pharmasoft.se/>, som lätt kan nås även från Hong Kong. För närvarande innehåller databasen information om svenska läkemedel. Mer information utlovas senare under året, t ex sökrutiner för in vivo- och in vitro-effekter av ett visst läkemedel (t ex paracetamol) eller för de läkemedel som påverkar metoderna i ett visst analysinstrument t ex Ectachem DT60), ett viktigt telemedicinskt bidrag av internationellt format för att

»understödja sjukvård på avstånd från patienten». Hoppas löftet om att kunna söka information om läkemedelsinterferens via Internet redan under det här året håller! För den PC-orienterade finns informationen redan på diskett.

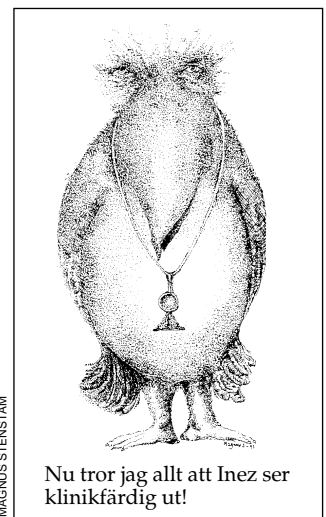
Utvecklingsprojekt inom snar framtid

Nils Tryding har klokt utökat medarbetarna i redaktionen för databasen sedan den sjätte upplagan kom ut 1992. Det bådär gott för framtiden och oss användare, som kan se fram emot utsuddade tidsgränser mellan framtida upplagor med kontinuerlig uppdatering av informationen och alltmer sofistikerade sökrutiner. Möjligheten att bygga in information om läkemedelsförbrukningen för en enskild patient i datoralgoritmer för tolkningen av hans/hennes analysresultat ligger inom räckhåll. Förvisso ett oemotståndligt projekt för redaktörerna i samarbete med Internets läsekrets! Kommentarer till nils@tryding.se. •

Ett lundensiskt tecknargeni

Magnus Stenstam. **Doktor Stenstams samlade huvudverk eller Noteringar från föreläsningar och röntgenronder med en eller annan interstitiell teckning.** 87 sidor. Eskilstuna: Magnus Stenstam, Mälarsjukhuset, 1996. Pris ca 290 kr + porto. ISBN saknas.

I karikatyrer och skämtteckningar (se nedan) beskriver Magnus Stenstam sjukhusens och den medicinska forskningens värld. •

MAGNUS STENSTAM

Nu tror jag allt att Inez ser klinikfärdig ut!